

Ζούμε μία από εκείνες τις όχι και τόσο σπάνιες περιόδους, όπου η πολιτική για την επίτευξη ενός εθνικού στόχου έρχεται σε παρατεταμένη σύγκρουση με το άμεσο συμφέρον ευρύτερων στρωμάτων και ίσως με ό,τι προσλαμβάνεται από την επικρατούσα πολιτική κουλτούρα ως «φιλολαϊκό». Συνήθως αυτό συμβαίνει σε στιγμές διεθνούς κρίσης που διακυβεύονται οι σχέσεις της χώρας με το διεθνές περιβάλλον. Τότε σημειώνεται ένταση μεταξύ του μακροπρόθεσμου γενικού συμφέροντος και των ιδιαίτερων οικονομικοκοινωνικών συμφερόντων που μπορεί αθροισόμενα, παρά τη διαφορετικότητά τους, να πλειοψηφούν. Τότε σχηματίζονται «μεταβαλλόμενες πλειοψηφίες» με αντιφατικές δυναμικές. Οπως τώρα. Μεγάλη πλειοψηφία για το ευρώ, μεγάλη αντίθεση στο «Μνημόνιο», εκλογική πλειοψηφία για κυβέρνηση των φιλοευρωπαϊκών δυνάμεων. Σαν η πλειοψηφία της κοινωνίας να αναγνωρίζει γενικά την ανάγκη επίτευξης του εθνικού στόχου, αλλά οι επιμέρους πολιτικές ή κοινωνικές δυνάμεις να θέλουν να επιτευχθεί χωρίς οι ίδιες να συμμεριστούν τις ευθύνες που τους αναλογούν.

Το βάθος της κρίσης δίνει δραματικές διαστάσεις στο φαινόμενο. Σε αυτό το χάσμα, σε αυτές τις συνθήκες «μεταβαλλόμενων πλειοψηφιών», κάνει πάρτι κάθε είδους λαϊκισμός. Ο παροξυσμός των ακραίων φτάνει στα άκρα, όπως τώρα, που διάφοροι αλλοπαρμένοι φαντασιώνουν μια «ρεβάνς του 1944» και οι της απέναντι πλευράς αναπολούν το «1967». Ο λαϊκισμός έχει δικό του το γήπεδο, καθώς τροφοδοτείται από ένα κλίμα διαμαρτυρίας στο οποίο αθροίζονται οι δίκαιες απαιτήσεις αναλογικής κατανομής των θυσιών με κάθε είδους ιδιοτελείς άμυνες των σχετικά ευνοημένων στρωμάτων και των συντεχνιών. Η μακρόχρονη κυριαρχία του λαϊκισμού στην πολιτική μας κουλτούρα έχει προετοιμάσει το έδαφος. Είκοσι χρόνια πριν, μία από τις πιο δυνατές πένες της μεταπολίτευσης, εκείνη του Αγγελου Ελεφάντη, το είχε συνοψίσει με ακρίβεια: «Όταν όλα γίνονται στο όνομα του λαού, ο καθένας, ομάδα ή άτομα, που ταυτίζεται με τον λαό ή θεωρεί ότι τον εκφράζει, αποκτά το δικαίωμα και τη συνείδηση ότι του επιτρέπονται τα πάντα, γιατί τα πάντα έχουν καθαγιαστεί από την εικαζόμενη λαϊκή επικύρωση».

Η ιδεολογική αντιπαράθεση στους λαϊκισμούς, η δημοκρατική αμφισβήτηση της «εικαζόμενης επικύρωσης», είναι βέβαια αναγκαίες. Αλλά μια προοδευτική και ειδικά αριστερή δύναμη χρειάζεται τον δικό της λαό για να ασκήσει κριτική στον λαϊκισμό. Αλλιώς εκφέρει απλώς έναν «φωτισμένο» λόγο των ελίτ. Και ο λαός της προοδευτικής παράταξης και της μεταρρυθμιστικής Αριστεράς πρέπει κατά βάση να είναι «πολιτικός λαός», να προϋποθέτει δηλαδή τις αντιφάσεις της κοινωνίας και να τις συνθέτει με την πολιτική πρωτοβουλία σε ηγεμονικές στρατηγικές μακρού ορίζοντα. Μόνο έτσι μπορεί να κάνει ανεκτό το κατά καιρούς εμφανιζόμενο χάσμα μεταξύ του εκάστοτε μακροπρόθεσμου εθνικού στόχου και των επιμέρους οικονομικοκοινωνικών συμφερόντων. Ιδίως σε περιόδους δραματικής κρίσης. Σήμερα ζούμε τη διάλυση του μετα-

Η μεγάλη πρόκληση για την προοδευτική παράταξη

ΤΟΥ
ΓΙΑΝΝΗ
ΒΟΥΛΓΑΡΗ

“Ο λαός της προοδευτικής παράταξης και της μεταρρυθμιστικής Αριστεράς πρέπει κατά βάση να είναι «πολιτικός λαός», να προϋποθέτει δηλαδή τις αντιφάσεις της κοινωνίας και να τις συνθέτει με την πολιτική πρωτοβουλία σε ηγεμονικές στρατηγικές μακρού ορίζοντα.

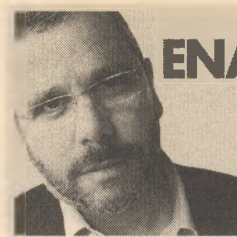
πολιτευτικού κοινωνικοπολιτικού συνασπισμού. Η διεθνής κρίση και η κρίση του ευρώ ανέτρεψαν απότομα τις προϋποθέσεις συγκρότησης και λειτουργίας του. Οπως συμβαίνει και στις άλλες χώρες της Νότιας Ευρώπης, ήρθαν στην επιφάνεια και έλαβαν εκρηκτικές διαστάσεις τα εγγενή εθνικά προβλήματα. Ενας καπιταλιστικός τομέας χαμηλής ανταγωνιστικότητας, υπερβολικά εξαρτημένος από το κράτος (καρικοτούρα του τα Ναυπηγεία Σκαμαγκά), επιρρεπής στις αρπαχτές, στον σχηματισμό καρτέλ και στον πληθωρισμό. Μια κοινωνική διαστρωμάτωση που ευνοεί την προσοδοθηρία και την αντιπαραγωγική νοσοπρία. Ενα πολιτικοδιοικητικό σύστημα αφάνταστης ανεπάρκειας. Ενα σύστημα πρόνοιας που παγώνει ανισότητες αντί να τις θεραπεύει. Μια πολιτική τάξη που ομογενοποιήθηκε στη βάση των κρατικιστικών και πελατειακών πρακτικών. Η επιβίωση αυτού του μεταπολιτευτικού κοινωνικοπολιτικού συνασπισμού είναι αδύνατη. Το ερώτημα είναι αν η εξελισσόμενη διάλυσή του θα οδηγήσει στην κοινωνική αποσάθρωση και σε κοινωνικά συμμοριών ή αν θα μετασχηματιστεί στην προοπτική της ανανέωσης της δημοκρατίας και της ανασυγκρότησης της κοινωνίας. Η μεταρρυθμιστική Αριστερά, η νέα ευρεία προοδευτική παράταξη που

πρέπει να ανασυσταθεί, στοχεύει προφανώς στο δεύτερο σενάριο. Μέσα από τα συντρίμια και τα θραύσματα του παλαιού πρέπει να αναδείξει και να στηρίξει τη ραχοκοκαλιά ενός νέου κοινωνικοπολιτικού συνασπισμού, στον οποίο θα στηριχτεί η Ελλάδα της παραγωγικής εργασίας αντί της παρασιτικής προσόδου και της άμετρης κατανάλωσης, της αποτελεσματικής διοίκησης και της πολιτικής διαφάνειας, του κράτους των πολιτών και όχι των πελατών. Σε αυτό το πλαίσιο η προοδευτική παράταξη πρέπει να συγκροτήσει τον «πολιτικό λαό» μέσα από την κρίση και μετά την κρίση. Να προωθήσει, δηλαδή, μια νέα συνάρθρωση των ιδιαίτερων συμφερόντων των μεγάλων τουλάχιστον κοινωνικών ομάδων ώστε να εξυπηρετήσει την εθνική ανασυγκρότηση.

Ποιες θεμελιακές δομικές αλλαγές πρέπει να τεθούν; Στην ουσία, το πρόβλημα συνοψίζεται σε αυτό που έχει αποκληθεί εξορθολογισμός της «ταξικής σύνθεσης» της κοινωνίας από την άποψη της παραγωγικότητας και της δικαιοσύνης. Η αλλιώς, η αντιμετώπιση των αντιπαραγωγικών και παρασιτικών χαρακτηριστικών του προηγούμενου τύπου ανάπτυξης, που γίνονται πλέον δυσβάστακτα. Μερικά παραδείγματα είναι κοινά τόποι. Η αντικοινωνική φοροδιαφυγή των ελευθέρων επαγγελματιών και της αυτοαπασχόλησης που επιβαρύνει ασφυκτικά τη μισθωτή εργασία. Ο υπερβολικός, με βάση τις διεθνείς συγκρίσεις, αριθμός των ελευθέρων επαγγελματιών (γιατροί, δικηγόροι, φαρμακοποιοί, δημοσιογράφοι κ.λπ.) οι οποίοι αναπαρήγαν ως τώρα την προνομιούχο θέση τους μέσα από κρατικά εγγυημένες προσόδους. Η παθολογική σχέση Αθήνας-περιφέρειας. Δεν υπάρχει νομιζόμενη άλλη ευρωπαϊκή χώρα που να έχει το 50% του πληθυσμού της συγκεντρωμένο σε μια πόλη. Αυτή είναι τριτοκοσμική συνθήκη που αυτομάτως συνεπάγεται οικονομία χαμηλών υπηρεσιών και παρασιτισμού, εκτεταμένων πελατειακών δικτύων, διοικητικής διαφθοράς και δύναμη εγκληματικότητας. Η συστηματική ενθάρρυνση της αυθόρμητης «επιστροφής» στην περιφέρεια, στη μοντέρνα αγροτική παραγωγή και στη σύγχρονη μικρομεσαία βιομηχανική επιχείρηση, είναι από μόνη της εθνική στρατηγική μακράς πνοής. Τέλος, ένα μαζικό εκπαιδευτικό σύστημα που συνεχίζει να παράγει στρατιές για τον δημόσιο τομέα και τα ήδη διογκωμένα ελεύθερα επαγγέλματα, αντί να στραφεί αποφασιστικά σε μια ποιοτικά αναβαθμισμένη τεχνική εκπαίδευση.

Η απάντηση της προοδευτικής παράταξης και της μεταρρυθμιστικής Αριστεράς σε τέτοιου είδους αδιέξοδες πλέον καταστάσεις προδιαγράφει έναν εναλλακτικό κοινωνικοπολιτικό συνασπισμό. Συγκροτούν τον «πολιτικό λαό» με μια διαδικασία που προσπαθεί συνεχώς να προσανατολίσει στον εθνικό στόχο τα επιμέρους συμφέροντα, χωρίς να ενδίδει στον συντεχνιακό-κοινωνικό κατακερματισμό. Δίνουν λαϊκό έρεισμα και νέο ήθος στην αναζητούμενη στρατηγική της εθνικής ανασυγκρότησης.

Ο Γιάννης Βούλγαρης είναι καθηγητής στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας του Παντείου Πανεπιστημίου

ΕΝΑΜΜΑΚΤΙΚΑ

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ
ΜΗΤΡΟΠΟΥΛΟΥ

Καθένας για τον εαυτό του

ΠΡΩΗΝ υπουργός που δεν είναι βουλευτής διαρρέει σε έντυπο πληροφορίες για τη λίστα ελλήνων καταθετών στην Ελβετία που είχε πάρει προηγούμενη κυβέρνηση. Η λίστα ήταν προϊόν υποκλοπής, αλλά μπορούσε να καθοδηγήσει τις έρευνες. Η δημοσιοποίηση ερεθίζει τα άλλα ΜΜΕ και βοηθώντας του ανταγωνισμού αρχίζει μια έρευνα – ποιος είχε τη λίστα, σε ποιον την έδωσε και γιατί δεν αξιοποιήθηκε. Ο σαματάς εμπλέκει τον διάδοχο του πρώην υπουργού που τυγχάνει πλέον αρχηγός του κόμματος. Πολιτικά το παιχνίδι είναι μηδενικού αθροίσματος. Φθορά έχουν υποστεί τόσο ο πρώην υπουργός όσο και ο νυν αρχηγός, ενώ ωφελημένο δεν βγαίνει ούτε το κόμμα τους. Εύκολα αναγνωρίζεις πρόσωπα, ίντριγκες και γεγονότα σε αυτό το σενάριο. Δυσκολότερα καταλαβαίνεις τα κίνητρα. Ας αρχίσουμε από τον πρώην: γιατί διαρρέει τις πληροφορίες από το παρελθόν προς τα ΜΜΕ; Πρώτη απάντηση: για να υπάρξει. Απομονωμένος σπίτι του, έχει συνομιλητές μόνο τα media. Δεύτερη απάντηση: για να προστατευθεί. Αισθάνεται ακάλυπτος από το κόμμα του – που έκανε ό,τι μπορούσε για να μην κατέβει υποψήφιος στις προηγούμενες εκλογές ώστε να πτηθεί έστω ενδόξως – και την ίδια ώρα βλέπει διάφορους λύκους να γυρίζουν γύρω του. Κάποια υποσυστήματα της κυβέρνησης των τριών – που δεν είναι κυβέρνηση αγέλων – αναζητούν εξιλαστήρια πολιτικά θύματα και επώνυμους αποδιοπομπαίους τράγους, τώρα που έρχεται η ώρα της νέας σφαγής μισθωτών και συνταξιούχων με το πακέτο των 11,8 δισ. ευρώ. Ο πρώην ξέρει πως είναι πρώτος στόχος. Πήγαν να του φορτώσουν ότι φούσκωσε το έλλειμμα του '09 για να πάει τη χώρα στο ΔΝΤ. Δεν κόλλησε. Τώρα επανέρχονται με άγριες διαθέσεις. Το να έχεις ζεστή σχέση με τα ΜΜΕ είναι μια πρώτη γραμμή άμυνας. Και η αυτονόητη αντίδραση κάποιου που πάντα έπαιζε επικοινωνιακά.

ΩΡΑΙΑ – και ο διάδοχος του πρώην στο υπουργείο και νυν αρχηγός; Εδώ το ζήτημα δεν είναι τόσο το τι έγινε με το «φλασάκι». Με τις περισσότερες τέτοιου τύπου έρευνες δεν γίνεται τίποτε συνήθως εν Ελλάδι. Απλώς οι παραλείψεις δεν φωτίζονται. Η αβλεψία του πρώην – που ως νομικός ήξερε τις προφανείς αδυναμίες της αξιοποίησης τραπεζικών στοιχείων που είναι προϊόντα υποκλοπής – είναι πολιτική. Και είναι διαρκείας. Παραπάνω από το μισό ΠΑΣΟΚ είναι εκτός Βουλής. Και το μισό του μισού τρέμει ότι θα το κρεμάσουν στα μανταλάκια. Με αυτή την ανησυχία κοιμούνται οι πάσης φύσεως πρώην. Ο νυν αρχηγός προσπάθησε στις εκλογές να δείξει ότι ο ίδιος ανέλαβε αργά και δεν έχει σχέση με όλα αυτά. Αυτό όμως δεν έπεισε τους ψηφοφόρους, ούτε είναι ακριβές όπως φάνηκε με το «φλασάκι». Συμπέρασμα: είτε ο νυν θα επανενώσει το κόμμα του και θα αναλάβει τη συνολική υπεράσπισή του – είτε θα βρεθεί ανυπεράσπιστος ο ίδιος.